

ЗНЕХТУВАНІ БОГОМ І НОЄМ

Слоньовська Ольга. Знехтувані Ноєм.-К., Український пріоритет, 2019, 129 с.

Черговий роман талановитого прозаїка з Прикарпаття Ольги Слоньовської, (якому передували «Дівчинка на кулі» (2012), «Упольоване покоління», «Ефект айсберга» (2017), «Загубені в часі» (2018), «Інстинкт саранчі» (2019)), (а також відомої поетеси, автора художньо-документальних творів і наукових праць з літературознавства та методики викладання літератури, лауреата багатьох літературних премій) концептуально базується на Біблії. Уже назва твору спонукає згадати Божого обранця Ноя як будівничого ковчега, на якому врятувалися від всесвітнього потопу троє синів його – Хам, Сим, Яфет та їхні дружини, сам праведник Ной із жінкою та тварини й птахи. Інші, грішники, такої честі не удостоїлися.

У романі, до речі, напрочуд сучасному, бо події відбуваються десь із середини фінального десятиліття ХХ ст. в Україні й по нинішній час, тільки зрідка авторка нагадує про заголовок-концепцію, однак реципієнт його весь час пам'ятає. Напрошується звернення до тих моментів біблійної оповіді, які пов'язані в основному з гріхами людей, злом, за що й Бог наслав на них потоп, і що справедливо проєктується і на сьогочасну добу.

З перших сторінок твору у центрі – наше сьогодення, зокрема суцільні будні медиків, конкретніше – лікарів «швидкої допомоги», їхні проблеми, що безпосередньо пов'язані з переходною добою в суспільстві (90-і, власне, 94-ий). Тут є відсутність ліків для врятування людей, неможливість трансплантації конче потрібних органів для продовження життя зовсім молодих людей, дефіцит необхідних коштів для цього у пересічної особи, знецінення грошей, інфляція, оплата державної праці горілкою чи іншими товарами і т.д. А починається твір по суті з кульмінації: найщасливіша подія в житті люблячих одне одного молодих Сяни й Юрія (весілля) завершується вбивчою констатацією кардіологічного центру – двадцятидворічній красуні Оксані через хворобу серця залишилось жити якихось півроку. І хоч прогноз медиків справдився через 18 місяців, та фатальний відхід коханої неминучий, що перевернув усе життя головного героя. Звідси цілий ряд тем, пов'язаних із вічною проблемою – життям і смертю: стрес і його наслідки в професійній діяльності й щоденному вже безсенсовому існуванні, проблема виходу із край критичних обставин і вибору правильної/помилкової дороги у подальшому бутті, роль випадку/випадковості в житті людини.

Справді, непередбачена подія, ота, на перший погляд, жахлива випадковість – смерть повної надій, мрій, краси і молодості дружини – кардинально відбивається на житті головного героя Юри, який, потрапив у безвихідну ситуацію, котру неможливо змінити (кохану людину не повернеш), опиняється в тимчасовому психологічному стані так званого

«екзистенційного вакууму». Горе, страждання Юрій намагається заглушити горілкою, починається притуплення професійних знань (хоч і з відзнакою диплом лікаря): помилки в діагнозах навіть у межових станах пацієнтів, що знаходяться між життям і смертю, – все це веде молоду людину до втечі від минулого, до переїзду в інше місто (Харків) і до пошуків бодай якогось місця праці. Психологічно переконливо авторка зображує внутрішній і подієво зовнішній світ центрального персонажа. Та особливо – весь наступний період його життя, з якого й почнеться його своєрідне гріхопадіння, поступове скочування, начебто зовсім не хочучи цього, мимоволі ...у глибоку прірву.

Ольга Слоньовська зуміла відтворити життя такого психотипу – спочатку порядної, розумної, люблячої свою професію людини, яка тонко розуміє взаємини з різними індивідуумами, уміє визначити сутність кожного зокрема, навіть духовну убогість батьків, де все зводиться до грошей, знайомих, випадкових зустрічних. Однак на початку вона така людина, інтуїтивно не розкусить жахливу серцевину роботодавців отієї спершу загадкової фірми/ синдикату, від якої уже не зможе вирватися, який імпонує з першої ж сторінки твору і якого читачеві невимовно жаль за змарноване життя. Адже таке може трапитися з будь-ким: щоб не їхати на заробітки далеко від України, а мати роботу тут, від безвиході мусиш згоджуватися на будь-які умови. Отож, соціальне підложжя безперечно наявне в романі (за відсутності невідбудованих чи споруджених заводів, фабрик, відкритих фірм за час незалежності люди не мають роботи, не кажучи вже про посаду лікаря після закінчення вишу). Та акцент тут і на випадковості – саме в той момент і в тому місці Вадим віддає Юрі запропоновану йому ж роботу, яка виглядає зовні, так би мовити, благородною (шукати безнадійних онкохворих дітей, яких лікуватимуть за кордоном безплатно), правда, гроші за неї таким шукачам, як на той момент, чомусь – великі.

Ольга Слоньовська, майстерно володіючи законами епічної оповіді, глибиною дослідження людського характеру художньо мотивовано зображує, як поступово чесна й порядна людина щораз більше грузне в трясовині зла, виконуючи завдання «злочинного синдикату», що в різні періоди існування обростає «величезною мережею і численними підрозділами та дочірніми філіями». Та «скажена контора» назавжди втягувала дрібніших виконавців у цей пекельний конвеєр: виготовлення фальшивих документів, привласнення державних коштів, призначених на лікування важкохворих поза Україною, «торгівля органами», «торгівля людьми», «приватними розслідуваннями», збиранням досьє на потрібних людей, «евтаназією», «викраданням людей», «замовними вбивствами», торгівля дипломами, наркотиками... І цей перелік можна продовжувати довго. Найстрашніше те, що вирватися звідси уже було неможливо. Керівники (як Іван Іванович чи Гість) знаходили з-під землі своїх працівників, ставили перед ними чітку дилему: або продовжуєш працювати на нас або дорога на той світ, а «нас – легіон», і ми «керуємо світом».

Головний герой вимушений втягнутися у цю пекельну роботу, але коли не витримував явної підлості, ницості клієнтів, то розправлявся з ними сам або іншими різними способами, за що отримував своєрідні попередження, не виплату зарплат, тимчасове безробіття або усвідомлення того, що кінець його життєвої дороги близький. І хоч упродовж розвитку подій роману Юрій постає особливим грішником, опосередковано чи безпосередньо будучи причетним до багатьох злочинів, одержуючи за них нечувану платню в доларах, у ньому завжди існує прагнення волі, потреба вирватися звідси, належати собі, а не правителям синдикату. Бодай якесь відчуття справедливості, душевна чи матеріальна допомога тим, хто цього вкрай потребує (досить згадати епізоди з «помаранчевим» майданом, де він спізнав справжній і щирий, не удаваний патріотизм, відчуття своєї причетності до чогось великого, священного, навіть бажання загинути тут; анонімна грошова допомога онкохворим дітям (800 тисяч доларів); постійна підтримка сестер Раї та Лілі, її колишнього чоловіка, швагра, двох дітей, один із яких таки буде його сином; врятування від самогубства Соломії Пташки, сплата її величезного кредиту-боргу, який все збільшується; вручення весільних подарунків для онуки сусідові, які не змогла прийняти (надто дорогі) тощо.

У романі оприявлені пророчі сни як влучні засоби сюжетно-композиційної моделі, за якими читач відчуває безрадісне, у темних кольорах майбутнє головного героя. Бо і в першому, і в другому, як кажуть, сон в руку. У першому – він із Сяною йде довгим коридором з багатьма дверима, в які заходити не можна (так стверджує дружина), та коли Юра не послухався і штовхнув одні із них, то перед ним постало... провалля. Таким чином, любляча Оксана попереджувала свого чоловіка, що його чекає, якщо він згодиться на ту злощасну роботу. А наприкінці твору, коли зневірений, розчарований у всьому, повністю спустошений від вкрай невдалого, нещасливого життя Юрій сидить на лавочці над Дніпром з ампулою, де знаходиться рятівна евтаназійна рідина. З її допомогою він прагне добровільно піти з цього світу. У фінальному сні бачить себе горобцем, який врешті-решт таки спроможеться дзьобнути Гостя в голову, оту страшну потвору, майже нечисту силу, що так довго верховодила синдикатом, сказавши йому при останній зустрічі словапораду монаха: «Я зову Бога і протиставляюся дияволу». Власне, аж тепер, наприкінці життя, у нього нарешті появилася здатність «вивищитися над такими обставинами і переступити за їх межі» (Віктор Франкл).

Крім того, авторка влучно влітає в художню оповідь метафізичні вкраплення, скажімо, передчуття: на косівському базарі, якраз напередодні несподіваної кончини, Оксана вибирає собі надзвичайно красиву вишиванку, але траурно-урочистої й трагічно-драматичної кольористики, наче передбачаючи її призначення. В іншому епізоді, коли роботодавці хотіли перевірити документи, випадає весільне фото Юрія й Оксани, й скло розбивається, що теж є недоброю ознакою. Упродовж твору час від

часу безшумно, нізвідки, містично з'являється постать Гостя, що несе тільки страх, заціпеніння (як у випадку з Соломією) чи винятково негативну ауру, інформацію, настрій, а після його таємничого зникнення відлучене сіркою чи «здохлим щуром», що красномовно свідчить про його чорну сутність. А світлим видивом у житті гріховного головного героя буде Петрик, перший онкохворий, якому головний герой допоможе перед смертю «красиво» пожити останні місяці й померти в нормальних умовах з ангелом на плечі, який водночас буде охороняти і його, Юрія.

Фінальні сторінки, як і врешті весь твір, читаються на одному диханні з особливим щемом в серці. Юрко-грішник таки прийде до Господа, марно до довго до цього читав і аналізував Біблію, звертаючись і до панотця та інших людей з проською пояснити йому незрозумілі моменти із Старого Завіту. Кажуть, дорога до храму далека і нелегка. Довго йшов Юрій, ціле життя, аж поки його, вже старенького діда, обгорілого, з розбитою головою, в опіках та кривавих знаках не зустрів добрий і щирий хлопчик, який допоміг йому піднятися до монастиря Небесної Сотні на стрімкому пагорбі й заспівати глибоко сакральну й похоронно щемку до сліз пісню «Пливе кача в води сині, не лай мене, мамко нині...», яку він почув при відспівуванні його хресного Івана, убитого на Інститутській в Києві. І найвищим моментом цього епізоду є день Прощеної неділі, в який устами безгріховної дитини Юрієві-старцеві було тричі відпущено його гріхи, бо, відомо, що: «У прощену неділю нікому в прощенні відмовляти не годиться, навіть найбільшому грішникові!» Тож дитяча чистота й безпосередність емоційно вражаюча: «Не плач! Я простив, і Бог тобі вже все простив! Дідусю, не плач! Бог милосердний, він усім, хто кається, прощає!» Устами дитини, як відомо, глаголить істина. Бо аж тепер, перед смертю, Юрій встиг покаятися, очиститися, щоб бути спасеним, щоб стати уже НЕ знехтуваним Богом і Ноем.

Високохудожній роман Ольги Слоновьовської «Знехтувані Ноем», який можна читати і сприймати як цілком самостійний твір, не залишить нікого байдужим, він спонукатиме до осмислення не тільки складного гріховного життя головного і другорядних персонажів, але й свого власного. Бо, крім вищезгаданих проблем, автор спонукає до медитацій про хвилине, тимчасове і вічне, про Божественне й сатанинське, про гріхи й покаєння, про гроші й духовність, про справжнє глибоке кохання й одномоментні зв'язки-зустрічі, про житті душі і плоті, про Біблію та реальність і їх своєрідну взаємопов'язаність, а ще про потребу щоденного виховання своїх власних дітей, не відкладаючи це на потім, як би не склались стосунки батьків, бо інакше виростуть вкрай бездуховні, знехтувані Богом і Ноем артури і вені, не будучи самі у цьому винними. А так хотілось би, щоб у суспільстві було більше Петриків чи таких, як Орисин хлопчик наприкінці твору – добрих, чуйних й чутливих до чужого горя, старості дітей, людей з ангелами світлими, а не чорними за плечима.

Марта Хороб, м. Івано-Франківськ